Wetenschap voor Beleid

LASA-rapport 2011

Leeftijdsdiscriminatie verklaard

Dhr. E. C. Schoenmakers, MSc

Mw. Prof. Dr. D. J. H. Deeg

25 februari 2011

Faculteit Sociale Wetenschappen, afdeling Sociologie, Vrije Universiteit

EMGO+ Instituut, VU medisch centrum, Amsterdam

vrije Universiteit amsterdam

Leeftijdsdiscriminatie verklaard

Probleemstelling

In Westerse samenlevingen worden oudere mensen gestereotypeerd op basis van hun leeftijd (Hagestad & Uhlenberg, 2005; Nelson, 2002). Positieve stereotypen over oudere mensen bestaan, maar het merendeel is negatief. Zo worden in de Verenigde Staten oudere mensen onder andere gezien als 'golden ager' en perfecte grootouder, maar ook als beschadigd, chagrijnig, kwetsbaar en moedeloos (Hummert, et al., 1995). Oudere mensen worden tegemoet getreden met medelijden (Cuddy, et al., 2005). Studies gebaseerd op gemodificeerde versies van de 'facts of aging quiz' (Palmore, 1977, 1998) tonen aan dat de algemene kennis over ouder worden in landen als de VS en Zweden onder de bevolking de afgelopen decennia nauwelijks verbeterd is (Abramson & Silverstein, 2006; Tornstam, 2007). Negatieve stereotypen over oudere mensen zijn dus hardnekkig.

Stereotypen zijn opvattingen over kenmerken en eigenschappen van mensen die tot een bepaalde categorie behoren. Hoewel ook positieve stereotypen bestaan, zijn ze vaak negatief van aard. In sommige gevallen berusten stereotypen op een kern van waarheid, dit is echter niet altijd het geval (Hilton & Von Hippel, 1996). Wanneer mensen handelen op basis van stereotype beelden kan dit leiden tot discriminatie, het ongelijk behandelen en achterstellen van een bepaalde groep mensen op basis van groepseigenschappen, in dit geval leeftijd. Er is veel onderzoek gedaan naar de prevalentie van stereotype beelden over oudere mensen (Abramson & Silverstein, 2006; Thomése & Bergsma, 2008; Tornstam, 2007; Walker, 1993), echter, voor zover we weten is het onbekend welk deel van de oudere mensen in de Nederlandse samenleving zich daadwerkelijk gediscrimineerd voelt en hoe het komt dat sommige oudere mensen zich wel gediscrimineerd voelen en andere oudere mensen niet. In dit onderzoek geven we antwoord op deze vragen.

We onderzoeken vier mogelijke verklaringen voor het feit dat oudere mensen zich wel of niet gediscrimineerd voelen. De eerste verklaring is, dat oudere mensen meer discriminatie ervaren wanneer ze zelf meer overeenkomen met het stereotype beeld over oudere mensen, bijvoorbeeld omdat ze tot de aller-oudste ouderen behoren, omdat ze chronisch ziek zijn, functionele beperkingen hebben, omdat ze zich eenzaam voelen, omdat ze minder regie over

het eigen leven ervaren of omdat ze minder eigenwaarde hebben. Kortom, we verwachten dat oudere mensen zich vaker gediscrimineerd zullen voelen naarmate ze ouder, ongezonder en eenzamer zijn en ze minder regie ervaren over het eigen leven en minder eigenwaarde hebben (hypothese 1).

Een tweede verklaring voor het feit dat oudere mensen zich gediscrimineerd voelen is dat ze ervaren dat de maatschappij een negatief beeld heeft over hen. Door onze gezamenlijke culturele achtergrond worden stereotypen breed gedragen in de maatschappij (Macrae & Bodenhausen, 2000). Dit betekent dat oudere mensen stereotype beelden herkennen en weten welke op hen van toepassing zijn. Volgens het stereotype content model worden oudere mensen gezien als warm: aardig, tolerant, betrokken, echter ook als incompetent: ze zijn onbekwaam, onzeker en niet intelligent (Cuddy, et al., 2008). Een ander, zeer hardnekkig stereotypebeeld over oudere mensen is dat zij eenzaam zijn (Krauss Whitbourne & Sneed, 2002). We veronderstellen dat oudere mensen die in grotere mate aangeven dat negatieve stereotype beelden over hun leeftijdscategorie bestaan, zich vaker gediscrimineerd zullen voelen. Positieve stereotype beelden leiden tot minder gevoel van discriminatie (hypothese 2).

Een derde verklaring voor waarom oudere mensen zich gediscrimineerd voelen is omdat ze zich slecht behandeld voelen op basis van hun leeftijd, bijvoorbeeld door de overheid, winkelpersoneel, jongeren of juist mensen van hun eigen leeftijd. Voor sommige oudere mensen zal eenmalig slecht behandeld worden al leiden tot een gevoel van discriminatie, voor anderen zal dit gevoel pas ontstaan wanneer de slechte behandeling vaker voorkomt. Daarom verwachten we dat naarmate oudere mensen zich vaker slecht behandeld voelen door instanties of personen, de kans toeneemt dat zij zich gediscrimineerd voelen (hypothese 3).

Volgens de contacthypothese (Allport, 1954) is inter-persoonlijk contact tussen de groep die stereotypeert en de groep die gestereotypeerd wordt onder de juiste voorwaarden een van de meest effectieve manieren om discriminatie te bestrijden. Wanneer oudere mensen meer contact hebben met bepaalde groepen in de Nederlandse samenleving, zouden zij zich minder gestereotypeerd moeten voelen door deze groep, met als gevolg dat ze zich minder gediscrimineerd zullen voelen (hypothese 4).

Operationalisering

Voor dit onderzoek maken we gebruik van een deelstudie uitgevoerd binnen 'The Longitudinal Aging Study Amsterdam (LASA)'. LASA is een doorlopende studie naar het fysieke, cognitieve, emotionele en sociale functioneren van oudere mensen (Deeg, et al., 2002). Dit onderzoek is gestart in 1992. Met een interval van telkens drie jaar worden nieuwe interviews en tests afgenomen. In 1992 bestond de nationaal representatieve steekproef uit 3107 mensen in de leeftijd van 55 tot 85 jaar, afkomstig uit 11 gemeenten variërend in verstedelijking en religie. In 2002/03 is een nieuwe steekproef van 1002 respondenten toegevoegd uit dezelfde 11 gemeenten met de leeftijd van 55 tot 64 jaar.

Voor deze deelstudie uit 2010 zijn 1546 respondenten, die deelnamen aan de 2008/09 meting, benaderd middels een schriftelijke vragenlijst. De respons ratio was 78%. Non respons werd veroorzaakt door overlijden (1%), geen interesse vanwege gebrek aan interesse of om gezondheidsredenen (5%) en doordat respondenten niet reageerden op de oproep (16%). Door 57 respondenten (4%) werd geen antwoord gegeven op de vraag of ze zich wel een gediscrimineerd voelen op basis van hun leeftijd. In totaal zijn over 1154 respondenten analyses uitgevoerd.

Meetinstrumenten

Discriminatie – Aan de respondenten is gevraagd of zij zich wel eens gediscrimineerd voelen op basis van hun leeftijd. Mogelijke antwoorden waren 'ja, vaak', 'regelmatig', 'soms' en 'nooit'. Voor de analyses zijn de eerste drie antwoordmogelijkheden samengevoegd, zodat onderscheid gemaakt wordt tussen 'ja' en 'nee'.

Persoonlijke kenmerken – Als persoonlijke kenmerken zijn opgenomen: leeftijd, functionele beperkingen, zelf indicatie van gezondheid, eenzaamheid, ervaren regie over het eigen leven (mastery) en eigenwaarde (self-esteem). Geslacht en opleidingsniveau zijn ook opgenomen als controle variabelen. Opleidingsniveau is verdeeld in drie klassen: laag opgeleid, midden opgeleid en hoog opgeleid. Functionele beperkingen worden gemeten door zes items van de ADL schaal (activities of daily living), een voorbeeld item is: "In hoeverre kunt u een trap op- en aflopen?". Antwoordcategorieën lopen van 1'zonder moeite' tot 5 'helemaal niet', wat

de schaal een totale waarde geeft van tussen de 6 en 30. De ervaren gezondheid is gemeten door de vraag: “Hoe is over het algemeen uw gezondheid?” met antwoordcategorieën lopend van 1 ‘slecht’ tot 5’uitstekend’. Eenzaamheid, tot slot, is gemeten door middel van de eenzaamheidschaal, ontwikkeld door De Jong Gierveld (De Jong Gierveld & Kamphuis, 1985). Deze schaal is in verschillende onderzoeken gebruikt en robuust, betrouwbaar en valide bevonden (Van Tilburg & De Leeuw, 1991). De schaal bestaat uit 11 items; een voorbeeld item is “ik ervaar een leegte om me heen”. Antwoordmogelijkheden zijn ‘ja’, ‘min of meer’ en ‘nee’. De scores op de items zijn dichotoom gemaakt door ‘min of meer’ te tellen als een indicator voor eenzaamheid (De Jong Gierveld & Van Tilburg, 1999). Ervaren regie, ofwel ‘mastery’ is gemeten door middel van een aangepaste versie van de Pearlin mastery scale (Pearlin & Schooler, 1978). Een voorbeeld item is: “Er is niet veel dat ik kan doen om de belangrijke zaken in het leven te veranderen’. De antwoordcategorieën lopen van 1 ‘sterk mee eens’ tot 5 ‘sterk mee oneens’. De totale schaal loopt van 5 tot 25, waarbij een score van 25 veel ervaren regie over het eigen leven betekent. Eigenwaarde (self-esteem) wordt gemeten door middel van een verkorte versie van de Rosenberg self-esteem scale (Rosenberg, 1965). Een voorbeeld item is: “alles bij elkaar genomen, ben ik tevreden over mijn leven. De antwoordcategorieën lopen van 1 ‘sterk mee eens’ tot 5 ‘sterk mee oneens'. De totale schaal loopt van 5 tot 20, waarbij een hogere score meer eigenwaarde aangeeft. Beschrijvende statistieken zijn te vinden in tabel 1.

Stereotype beelden – De respondenten is gevraagd in hoeverre ze denken dat bepaalde eigenschappen door de Nederlandse bevolking toegekend worden aan oudere mensen. Respondenten konden antwoorden met ‘erg weinig’, ‘weinig’, ‘niet weinig, niet vaak’, ‘vaak’ en ‘erg vaak’. Cuddy en collega’s (2008) onderscheiden een warmte en een competentie dimensie; oudere mensen gezien als warm, maar niet als competent. De warmte dimensie wordt in dit onderzoek gemeten met de begrippen aardig, tolerant en afstandelijk. Afstandelijk is de negatieve formulering van betrokken. De competentie dimensie wordt gemeten door de begrippen bekwaam, intelligent en onzeker. Onzeker is de negatieve formulering voor zelfvertrouwen. Ook eenzaam als stereotype beeld is onderzocht. In tabel 1 staat aangegeven welk deel van de respondenten aangeeft dat de negatieve kant van de stereotype beelden aan oudere mensen wordt toegekend.

Slecht behandeld - De respondenten is gevraagd of ze zich door instanties of personen wel eens slecht behandeld voelen vanwege hun leeftijd. Antwoordmogelijkheden waren 'ja vaak', 'ja, regelmatig', 'ja, soms' en 'nee, nooit'. Een voorbeeld van een instantie is de gemeentelijke of landelijke overheid; een voorbeeld van personen is 'mensen die jonger zijn dan ik'. Een compleet overzicht van de instanties en personen is terug te vinden in tabel 1. In tabel 1 staat aangegeven welk deel van de oudere mensen zich soms, regelmatig of vaak slecht behandelt voelt door de verschillende instanties of personen.

Contact hypothese – De respondenten is gevraagd hoe vaak ze gemiddeld per week contact hebben met mensen uit een viertal categorieën: tieners / jongeren tussen de 15 en 30 jaar, volwassenen tussen de 30 en 50 jaar, mensen van mijn eigen leeftijd en mensen die ouder zijn dan u. Hierbij zijn geen antwoordcategorieën gegeven, respondenten mochten dus zelf een cijfer invullen. Het gemiddelde aantal contacten per week is terug te vinden in tabel 1.

Uitvoering

Een logistische regressie analyse is uitgevoerd om de vier hypothesen te testen. In de analyse gebruiken we persoonlijke eigenschappen, de mate waarin oudere mensen ervaren dat bepaalde eigenschappen aan hun leeftijdscategorie gekoppeld worden door de Nederlandse maatschappij, het gevoel slecht behandeld te worden op basis van leeftijd en het gemiddelde aantal contacten per week met bepaalde groepen als voorspellers van het gevoel gediscrimineerd te worden op basis van leeftijd. Er is getest op multicollineariteit, onderlinge samenhang tussen de variabelen. Van een dergelijke samenhang was echter geen sprake.

Resultaten

Ongeveer een op de vier respondenten (26,7%) voelt zich wel eens gediscrimineerd op basis van zijn of haar leeftijd (tabel 1). Het overgrote deel hiervan voelt zich 'soms' gediscrimineerd (24,2%), slechts 2,1% van de respondenten voelt zich regelmatig gediscrimineerd, 0,4% vaak. Dit betekent dat leeftijdsdiscriminatie zeker een probleem is in de Nederlandse samenleving, echter niet voor alle oudere mensen en niet doorlopend. Respondenten geven aan dat zij door de Nederlandse maatschappij vaak gezien worden als

eenzaam (52,8%) en als afhankelijk (43,8%). Oudere mensen voelen zich het vaakst slecht behandeld door bedrijven en in reclames (29,5%), tieners/jongeren tussen de 15 en 30 jaar (27,6%), de gemeentelijke en/of landelijke overheid (21,9%) en door banken en verzekeringsaanbieders (20,2%).

Resultaten van de logistische regressie worden gepresenteerd in tabel 2. Het model verklaart een groot deel van de variantie (Nagelkerke $R^2 = 0,35$). In onze eerste hypothese veronderstelden we dat “slechtere scores” op persoonlijke eigenschappen, zoals hogere leeftijd, lager opleidingsniveau, minder regie over het eigen leven (mastery), minder eigenwaarde (self-esteem), slechtere gezondheid, meer functionele beperkingen en meer eenzaamheid zouden lijden tot een grotere kans op discriminatie. Voor respondenten die hoger opgeleid zijn en die zich eenzamer voelen neemt de kans dat zij zich gediscrimineerd voelen inderdaad toe. We accepteren onze veronderstelling voor hoog opgeleide mensen en eenzaamheid, echter niet voor de overige kenmerken. Ook geslacht, opgenomen als controle variabele heeft geen invloed op de kans op discriminatie.

In onze tweede hypothese veronderstelden we dat de kans dat respondenten zich op basis van hun leeftijd gediscrimineerd voelen toeneemt naarmate ze in grotere mate aangaven dat negatieve stereotype beelden over oudere mensen leven in de Nederlandse samenleving. Positieve stereotype beelden zouden de kans op het gevoel gediscrimineerd te worden moeten verkleinen. We hebben echter geen effecten gevonden waaruit blijkt dat stereotype beelden over oudere mensen invloed uitoefenen op het gevoel gediscrimineerd te worden. We verwerpen de tweede hypothese.

Wanneer respondenten zich vaker slecht behandeld voelen op basis van hun leeftijd door buren of buurtbewoners, hulpverleners, gemeentelijke of landelijke overheid, tieners en jongeren, mensen die jonger zijn dan zij, banken en verzekeringsaanbieders en winkel- of horecapersoneel, neemt de kans toe dat zij zich gediscrimineerd voelen op basis van hun leeftijd. Wanneer respondenten zich door de politie vaker slecht behandeld voelen op basis van hun leeftijd neemt de kans hierop af. Deze resultaten bevestigen onze derde veronderstelling, naarmate oudere mensen zich vaker slecht behandelt voelen op basis van hun leeftijd, neemt de kans toe dat zij zich gediscrimineerd voelen.

Onze laatste veronderstelling was, dat wanneer oudere mensen vaker in contact kwamen met bepaalde groepen het gevoel gediscrimineerd te worden af zou nemen. Voor volwassenen tussen de 30 en 50 jaar klopt dit. Echter, voor tieners/jongeren tussen de 15 en 50 jaar vinden we een tegengesteld effect. Hoe vaker oudere mensen contact hebben met deze groep, hoe groter de kans wordt dat zij zich gediscrimineerd voelen.

Discussie

Discriminatie op basis van leeftijd blijkt een probleem te zijn voor oudere mensen in de Nederlandse samenleving. Ongeveer één op de vier oudere mensen geeft aan dat zich wel eens gediscrimineerd te voelen op basis van zijn of haar leeftijd. Ongeveer de helft van de oudere mensen geeft aan dat zij vaak gezien worden als eenzaam en afhankelijk door de Nederlandse samenleving. Meer dan een vijfde deel van de oudere mensen voelt zich wel eens slecht behandeld door bedrijven en reclames, tieners en jongeren, de overheid of banken en verzekeraars. Deze resultaten komen overeen met de wetenschappelijke literatuur over leeftijdsdiscriminatie (Hagestad & Uhlenberg, 2005; Cuddy et al., 2005; Palmore, 1977, 1998 Nelson, 2002).

De kans dat oudere mensen zich gediscrimineerd voelen op basis van hun leeftijd neemt toe wanneer ze hoog opgeleid zijn, eenzamer zijn, zich slecht behandeld voelen door bepaalde personen of instanties en wanneer ze vaker contact hebben met tieners en jongeren. Dit laatste resultaat is in tegenspraak met onze hypothese; we komen hier verderop op terug. Meer contact met volwassenen tussen de 30 en 50 jaar zorgt ervoor dat oudere mensen zich minder gediscrimineerd voelen. Opmerkelijk is dat naarmate oudere mensen zich vaker slecht behandeld voelen door de politie, ze zich minder vaak gediscrimineerd voelen op basis van hun leeftijd. Hiervoor hebben we geen verklaring. Verder is het opmerkelijk dat oudere mensen zich het vaakst slecht behandeld voelen door bedrijven in reclames, maar dat dit niet leidt tot een gevoel van discriminatie. Mogelijk dat dit komt omdat er geen sprake is van persoonlijk contact. Het gevoel gediscrimineerd te worden hangt niet samen met leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, ervaren regie, eigenwaarde of gezondheid. Mensen uit allerlei lagen van de samenleving ervaren even veel discriminatie op basis van hun leeftijd.

Omdat discriminatie maatschappelijk gezien onwenselijk is en negatieve gevolgen kan hebben voor de persoon die gediscrimineerd wordt, is het belangrijk te weten hoe discriminatie bestreden kan worden. Discriminatie gebeurt op basis van het handelen naar stereotype beelden. Wanneer de stereotype beelden veranderen verdwijnt logischerwijs ook de discriminatie. Enkel het onderdrukken van het handelen naar stereotype beelden is geen succesvolle strategie, omdat het oordelen op basis van stereotype beelden een automatisch proces is in onze hersenen. We kunnen dit proces bewust onderdrukken, echter het merendeel van onze oordelen over mensen komt onbewust tot stand (Devine, 1989; Dijksterhuis & Bargh, 2001; Hilton & Von Hippel, 1996; Macrae & Bodenhausen, 2000).

Stereotype beelden aanpassen is niet gemakkelijk om twee redenen. Allereerst, omdat stereotype beelden cultureel bepaald zijn (Macrae & Bodenhausen, 2000). Toen de oudere mensen van nu nog jong waren, hadden ze ook stereotype beelden over oudere mensen. Deze beelden zijn nog altijd aanwezig. Hierdoor lopen oudere mensen het risico op zelfstereotypering (Levy, 2003). Het bestrijden van stereotype beelden over oudere mensen moet dus ook bij deze groep zelf gebeuren. De tweede reden waarom het moeilijk is stereotype beelden te wijzigen is omdat het nog onduidelijk is hoe het categoriseren van mensen op basis van (stereotype) eigenschappen gebeurt. Er zijn twee mogelijkheden óf categorisering van mensen gebeurt op basis van voorbeelden, waarbij mensen een beeld vormen van een categorie door de eigenschappen van mensen die ze kennen uit deze categorie te combineren, óf categorisering gebeurt op basis van prototypes, waarbij mensen een beeld hebben over een groep en kijken in hoeverre mensen daarbij passen. Mensen die niet passen bij het prototype worden als uitzondering gezien (Minda & Smith, 2001).

Wanneer categorisering van mensen gebeurt op basis van voorbeelden, zou het met elkaar in contact brengen van mensen mogelijk een succesvolle strategie zijn. Onze resultaten bevestigen dat meer contact met mensen tussen de 30 en 50 jaar de kans op discriminatie vermindert. Echter, meer contact met mensen tussen de 15 en 30 jaar vergroot de kans op discriminatie. Een verklaring hiervoor is dat enkel het hebben van contact niet voldoende is. Er moet sprake zijn van een positief contact. Met andere woorden, het contact moet aan de juiste voorwaarden voldoen. Volgens Allport (1954) betreffen deze voorwaarden een gelijkwaardige

status, samen werken aan een gezamenlijke doelen en toezicht van een bepaalde autoriteit. Wanneer bovendien categorisering gebeurt op basis van prototypes, dan heeft meer contact met andere groepen geen zin. Deze oudere mensen zullen als uitzondering worden gezien op het stereotype beeld dat bestaat. In dat geval zou het grootschalig verspreiden van bestaande kennis over oudere mensen de enig mogelijke strategie zijn: discriminatie aanpakken door het prototype te wijzigen.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat er een verband is tussen eenzaamheid en discriminatie. Onze resultaten tonen dat naarmate iemand eenzamer is, de kans toeneemt dat hij of zij zich gediscrimineerd voelt. De richting van dit verband is onbekend. Of discriminatie komt voort uit eenzaamheid, of andersom. Hoe dan ook, bij het bestrijden van eenzaamheid is het raadzaam om ook aandacht te besteden aan de beeldvorming dat oudere mensen eenzaam zijn, zowel onder oudere mensen zelf als onder de rest van de samenleving. Doordat oudere mensen aannemen dat eenzaamheid hoort bij het ouder worden, verzetten ze zich hier minder tegen, waardoor ze eerder eenzaam worden en zich vaker gediscrimineerd voelen. Wanneer de samenleving eenzaamheid projecteert op oudere mensen, zullen zij oudere mensen anders benaderen, waardoor de kans op eenzaamheid en daarmee leeftijdsdiscriminatie toeneemt.

In dit onderzoek hebben we antwoord gezocht op de vraag welk deel van de oudere mensen zich gediscrimineerd voelt op basis van hun leeftijd. Hierbij hebben we geen aandacht besteed aan de vraag wat de respondenten onder discriminatie verstaan en wat de gevolgen van deze discriminatie zijn. Hetzelfde geldt voor de belangrijkste verklaring, namelijk oudere mensen voelen zich gediscrimineerd wanneer ze zich slecht behandeld voelen door bepaalde organisaties of groepen personen. We weten niet wat ‘slecht behandeld’ voor de respondenten betekend. Het lijkt waarschijnlijk dat slecht behandeld worden door tieners of jongeren zich heel anders uit dan slecht behandeld worden door de overheid. Vervolgonderzoek zou verder in moeten gaan op de vraag wat het betekent voor oudere mensen om gediscrimineerd of slecht behandeld te worden op basis van leeftijd en wat voor consequenties dat heeft voor hen.

Literatuur

Abramson, A., & Silverstein, M. (2006). *Images of aging in America 2004*. Washington: AARP and the University of Southern California.

Allport, G. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Cuddy, A. J. C., Fiske, S. T., & Glick, P. (2008). Warmth and competence as universal dimensions of social perception: The stereotype content model and the BIAS map. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 40, pp. 61-149). New York: Academic Press.

Cuddy, A. J. C., Norton, M. I., & Fiske, S. T. (2005). This old stereotype: The pervasiveness and persistence of the elderly stereotype. *Journal of Social Issues, 61*, 267-285.

De Jong Gierveld, J., & Kamphuis, F. (1985). The development of a Rasch-type loneliness scale. *Applied Psychological Measurement, 9*, 289-299.

De Jong Gierveld, J., & Van Tilburg, T. (1999). *Manual of the Loneliness Scale*. Amsterdam: VU University.

Deeg, D. J. H., Van Tilburg, T., Smit, J. H., & De Leeuw, E. D. (2002). Attrition in the Longitudinal Aging Study Amsterdam: The effect of differential inclusion in side studies. *Journal of Clinical Epidemiology, 55*, 319-328.

Devine, P. G. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology, 56*, 5-18

Dijksterhuis, A., & Bargh, J. A. (2001). The perception-behavior expressway: Automatic effects of social perception on social behavior. In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 33, pp. 1-40). San Diego, CA: Academic Press.

Hagestad, G. O., & Uhlenberg, P. (2005). The social separation of old and young: A root of ageism. *Journal of Social Issues, 61*, 343-360.

Hilton, J. L., & Von Hippel, W. (1996). Stereotypes. *Annual Review of Psychology, 47*, 237-271.

Hummert, M. L., Garstka, T. A., Shaner, J. L., & Strahm, S. (1995). Judgments about stereotypes of the elderly: Attitudes, age associations, and typicality ratings of young, middle-aged, and elderly adults. *Research on Aging, 17*, 168-189.

Krauss Whitbourne, S., & Sneed, J. R. (2002). The paradox of well-being, identity processes, and stereotype threat: Ageism and its potential relationships to the self in later life. In T. D. Nelson (Ed.), *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons* (pp. 129-161). Cambridge, MA: MIT Press.

Levy, B. R. (2003). Mind matters: Cognitive and physical effects of aging self-stereotypes. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences 58*, 203-211.

Macrae, N. C., & Bodenhausen, G. V. (2000). Social cognition: Thinking categorically about others. *Annual Review of Psychology, 51*, 93-120.

Minda, J. P., & Smith, D. J. (2001). Prototypes in category learning: The effects of category size, category structure, and stimulus complexity. *Journal of Experimental Psychology, 27*, 775-799.

Nelson, T. D. (2002). *Ageism: Stereotyping and prejudice against older persons*. Cambridge, MA: MIT Press.

Palmore, E. B. (1977). Facts on aging: A short quiz. *The Gerontologist, 17*, 315-320.

Palmore, E. B. (1998). *The facts on aging quiz, 2nd edition*. New York: Springer.

Pearlin, L. I., & Schooler, C. (1978). The structure of coping. *Journal of Health and Social Behavior, 19*, 2-21.

Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Thomése, F., & Bergsma, A. (2008). Van oude mensen en de dingen die nog komen? *Geron: Tijdschrift over ouder worden en maatschappij, 3*, 60-63.

Tornstam, L. (2007). Stereotypes of old people persist : A Swedish “facts on aging quiz” in a 23-year comparative perspective. *International Journal of Ageing and Later Life, 2*, 33-59.

Van Tilburg, T., & De Leeuw, E. D. (1991). Stability of scale quality under various data collection procedures: A mode comparison of the "de Jong Gierveld loneliness scale". *International Journal of Public Opinion Research, 3*, 69-85.

Walker, A. (1993). *Age and attitudes. Main results from a Eurobarometer survey*. Brussels: Commission of the European Communities.

Tabel 1 Beschrijvende statistieken (n = 1154)

	M	SD	%
Discriminatie (0-1)			26,7
Leeftijd (62-100)	73,5	8,0	
Vrouw (vs man)			53,7
Functionele beperkingen (6-30)	27,5	4,1	
Zelf indicatie gezondheid (1-5)	3,7	0,9	
Eenzaamheid (0-11)	2,6	3,0	
Laag opgeleid			53,7
Midden opgeleid			44,8
Hoog oplgeleid			34,7
Self-esteem (5-20)	15,3	2,1	
Mastery (5-25)	17,7	3,3	
Toegekende eigenschappen			
Afstandelijk			18,4
Niet oprecht			12,9
Niet aardig			8,1
Niet tolerant			20,1
Niet bekwaam			24,7
Onzeker			29,5
Afhankelijk			43,8
Niet gedreven			32,3
Eenzaam			52,8
Slecht behandeld door:			
Buren of buurtbewoners			5,7
Hulpverleners, zoals de huisarts of thuiszorg			5,2
Gemeentelijke of landelijke overheid			21,9
Tieners/Jongeren tussen de 15 en 30 jaar			27,6
Sportverenigingen			7,5
Energie of watermaatschappijen			11,2
Mensen die jonger zijn dan ik			18,5
Banken en verzekeringsaanbieders			20,2
Politie			8,2
Bestuurders in het OV			6,4
Winkel of horecapersoneel			13,5
Bedrijven, reclames			29,5

Aantal x contact per week met:		
Tieners / jongeren tussen de 15 en 30 jaar	1,3	1,6
Volwassenen tussen de 30 en 50 jaar	2,8	2,1
Mensen van uw eigen leeftijd	3,6	2,2
Mensen die ouder zijn dan u	2,2	2,0

Tabel 2 Logistische regressie van stereotype beelden, slecht behandeld worden door personen en organisaties en persoonlijke kenmerken op het gevoel gediscrimineerd te worden op basis van leeftijd (n = 1154)

	B	sig
Constant	-5,87	***
Persoonlijke kenmerken		
Leeftijd	0,00	
Vrouw (vs man)	0,15	
Midden opgeleid*	0,26	
Hoog opgeleid*	0,61	**
Mastery	-0,05	
Self-esteem	-0,02	
Functionele beperkingen	-0,03	
Zelf indicatie gezondheid	-0,05	
Eenzaamheid	0,06	*
Stereotype beelden		
Afstandelijk	0,08	
Niet oprecht	-0,04	
Niet aardig	0,23	
Niet tolerant	-0,12	
Niet bekwaam	0,04	
Onzeker	0,21	
Afhankelijk	-0,10	
Niet gedreven	0,00	
Eenzaam	-0,02	
Slecht behandeld door:		
Buren of buurtbewoners	0,96	**
Hulpverleners, zoals de huisarts of thuiszorg	0,74	
Gemeentelijke of landelijke overheid	0,46	**
Tieners/Jongeren tussen de 15 en 30 jaar	0,93	***
Sportverenigingen	0,08	
Energie of watermaatschappijen	-0,20	
Mensen die jonger zijn dan ik	0,79	**
Banken en verzekeringsaanbieders	0,48	**
Politie	-0,59	*
Bestuurders in het OV	0,18	
Winkel of horecapersoneel	0,47	*
Bedrijven, reclames	0,12	

Aantal x contact per week met:		
Tieners / jongeren tussen de 15 en 30 jaar	0,13	*
Volwassenen tussen de 30 en 50 jaar	-0,10	*
Mensen van uw eigen leeftijd	0,03	
Mensen die ouder zijn dan u	-0,01	
Nagelkerke R2	0,35	

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$